

O STROKOVNI TERMINOLOGIJI

V strokovni literaturi se s hitrim razvojem področja izobraževanja odraslih pojavlja tudi veliko novih izrazov. Besede so žive, se pojavljajo in izgubljajo. Že nekaj časa sledimo razmišljanjem o besedi *coach*, ki se zapisuje kot kovč, ponekod kot kouč, nekateri jo slovenijo kot svetovalni mentor. Podobno je bilo kar nekaj zapisov o besedni zvezi *informal learning*, ki se ponekod sloveni kot priložnostno učenje, drugi pa uporabljajo informalno učenje,¹ npr. Rotar, ki meni, da vseh izrazov ne moremo »ponašiti«. Zoran Jelenc je predlagal, da bi namesto pridevnika informalno rajši uporabljali pridevnik aformalno (zglede: atonalno, amorfno, asimetrično ipd.).² Izzivi so tudi nova poimenovanja za *life-deep learning*, *learning laboratory*, *community of practice*, mnogi pojmi iz e-izobraževanja. Tokrat predstavljamo razmišljanje o besedni zvezi karierna orientacija.

Zoran Jelenc

RAZISKAVA O IZRAZU KARIERNA ORIENTACIJA³

V Zavodu RS za zaposlovanje in v političnih ter strokovnih organih so leta 2005 vpeljali izraz karierna orientacija, ki ga uporabljajo v različnih političnih in strokovnih besedilih, med drugim tudi v Terminološkem slovarčku o vseživljenjski karierni orientaciji. Izraza karierna orientacija pred letom 2005 v Sloveniji nismo uporabljali.

Izraz karierna orientacija je po mnenju S. Niklanovića in drugih slovenski prevod za angleški izraz *career guidance*, verjetno po zgledu besedne zveze profesionalna orientacija, ki se je uporabljala na področju poklicnega svetovanja v nekdanji Jugoslaviji. Izraz *guidance* je prvi poslovenil psiholog Matko (1953), in sicer kot vodenje; v šolski praksi ga je Pediček (1967) imenoval svetovalno delo. Na področju andragoškega svetovalnega dela (Jelenc Krašovec in Z. Jelenc, 2003, 2009) smo z besedo *vodenje* kot prevodom angleškega izraza *guidance* poimenovali zvrst svetovalnega dela, ki označuje celoto informativne, svetovalne in druge pomoči svetovancu.

1 Rotar, B. (2013). Informalno pridobivanje znanja. V P. Kelava (ur.), *Neformalno učenje? : kaj pa je to?* (str. 103–126). Ljubljana: Pedagoški inštitut..

2 Glej npr. Jelenc, Z. (2000). *Strategija in koncepcija izobraževanja odraslih v Sloveniji*. Ljubljana: Andragoški center Slovenije, str. 85–86.

3 Raziskavo o izrazu karierna orientacija smo leta 2015 opravili: dr. Zoran Jelenc, nosilec raziskave in avtor raziskovalnega poročila; pri raziskavi sta kot tehnični sodelavki delovali: dr. Sabina Jelenc Krašovec in Špela Močilnikar. Celotno poročilo je na voljo na spletni strani Andragoškega društva Slovenije <http://www.andragosko-drustvo.si/publikacije-projekti-in-raziskave/strokovne-razprave-konference-okrogle-mize-posveti/>.

V Andragoškem društvu Slovenije (ADS) se z vpeljavo izraza karierna orientacija kot prevoda za angleški *career guidance* ne strinjamo, zato smo se februarja 2015 obrnili na Sekcijo za terminološke slovarje Inštituta za slovenski jezik Frana Ramovša pri Slovenski akademiji znanosti in umetnosti in jih prosili za presojo z jezikovnega (strokovnega, slovenističnega) zornega kota. Njihovo mnenje je bilo, med drugim, da je termin že ustaljen in da njegovo ustreznost dokazuje pojavljanje v različnih virih.

Ker se s tem nismo mogli strinjati, smo se odločili, da za presojo ustreznosti izraza izpeljemo manjšo raziskavo, pri kateri se zgledujemo po delfski metodi.⁴ Obravnavali smo več izrazov iz Terminološkega slovarčka karierne orientacije (Kohont idr., 2011).⁵ V skladu z delfsko metodo smo izbrali 60 oseb (izobraženci iz različnih strok in izobraževalci odraslih), od teh je izpolnjene vprašalnike vrnilo 34 oseb.⁶ Odgovori potrjujejo našo domnevo o neustreznosti v raziskavi obravnavanih in za nas spornih izrazov.

Poglavitni ugotovitvi sta bili, da:

- izraza orientacija in karierna orientacija nista ustrezna slovenska prevoda angleških izrazov *guidance* in *career guidance & counseling*;
- kariera ni enoznačen, temveč širok pojem, ki zajema tako poklicno kot življenjsko pot posameznika; lahko sicer govorimo o poklicni karieri, a za ta izraz imamo tudi slovensko besedno zvezo poklicna pot, kar je ustrežnejše kot karierna pot.⁷

Mnenje sodelujočih je bilo, da so poimenovanja, denimo vodenje in svetovanje, poklicno vodenje, usmerjanje, vodenje in svetovanje za poklic primernejša kot izraz karierna orientacija.

Ob vpeljevanju strokovnih izrazov bi morali upoštevati, da:

- se strokovna terminologija ne bi smela razvijati brez soglasja ustreznih strok,
- je terminološke zadrege treba reševati v sodelovanju (ne more jih reševati zgolj ena institucija),
- izraza, ki ni strokovno usklajen, ne bi smeli uporabljati v javnih dokumentih (seveda tudi v zakonu ne),
- o izrazu, ki ni usklajen (kot karierna orientacija), ne moremo govoriti, da je ustaljen, četudi ima o ustaljenosti izraza Sekcija za terminološke slovarje drugačno mnenje, ko ocenjuje, da je deset let uporabe dovolj dolga doba, da ga štejemo za ustaljenega.

4 Z delfsko metodo pridobimo stališča strukturirane skupine posameznikov do vprašanj, ki so predmet raziskovanja. Pridobljene odgovore povzamemo in po potrebi nadaljujemo raziskovanje v drugem ali več krogih, da se razpon odgovorov zmanjša in dobimo »pravilen« (konvergirani) odgovor skupine.

5 Izraze, ki naj bi jih objavili v »slovarčku«, je obravnavala posebna delovna skupina, v kateri je bilo 12 oseb, ki pa o posameznih izrazih, med njimi je tudi krovni pojem in izraz karierna orientacija, ni dosegla soglasja.

6 Seznam vprašanih hranimo v arhivu raziskave.

7 Zaradi obsežnosti v tem prispevku ne moremo objaviti pojasnil sodelujočih. Dostopna so v poročilu o raziskavi, ki je na voljo na spletni strani Andragoškega društva Slovenije.

V primerjavi z besednimi zvezami iz Terminološkega slovarčka karierne orientacije, ki izraz kariera povezujejo z drugimi izrazi (npr. karierni center, karierno izobraževanje, karierno svetovalno delo, karierni tabor, karierna orientacija), so sprejemljivejši drugi izrazi.

Respondenti so prednost dali tem:

- poklicna pot (namesto kariera),
- razvoj poklicne poti (namesto karierni razvoj),
- središče za razvoj poklicne poti (namesto karierni center),
- izobraževanje za razvoj poklicne poti (namesto karierno izobraževanje),
- središče za informiranje in svetovanje pri razvoju poklicne poti (namesto karierno informacijsko središče),
- svetovalno delo za razvoj poklicne poti (namesto karierna orientacija),
- vodenje razvoja poklicne poti (namesto karierna orientacija),
- svetovalno delo za razvoj poklicne poti (namesto karierno svetovalno delo),
- spretnosti vodenja razvoja poklicne poti (namesto večine vodenja kariere).

Sorazmerno velik delež so imeli neopredeljeni odgovori, kar kaže, da so bili v raziskavi sodelujoči kritični tudi do slovenskih izrazov, ki smo jih primerjali s tistimi iz Terminološkega slovarčka karierne orientacije. Vprašani so v komentarjih povedali, da lahko »z našim jezikom dovolj dobro izrazimo vse, tako po pomenu kot po vsebini«. Zapisali so tudi, da je bil izraz orientacija stroki vsiljen iz ideoloških razlogov (negativna konotacija izraza usmerjanje, ki izvira iz neuspešnosti projekta »usmerjeno izobraževanje«) in tudi zato ker naj ne bi bil sugestibilen v nasprotju z izrazom usmerjanje.

Naj sklenemo z nekaterimi predlogi, ki so zanimivi za razpravo o strokovni terminologiji. Menimo, da je treba organizirati strokovni posvet in se dogovoriti o izrazih, ki bi jih uporabljali namesto izločenih, in hkrati izpeljati razpravo o strokovnih izrazih.

Poročila o raziskavi je treba objaviti v različnih medijih, ki ustvarjajo strokovni jezik, in v medijih, ki uporabljajo strokovne izraze.

LITERATURA

Kohont, A., Tacer, B., Hrovatič, D., Urbanc, K., Vidmar, T., Toličič Drobež, Ž., ... Jelenc Krašovec, S. (2011). *Terminološki slovarček: karierne orientacije*. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za zaposlovanje.